

Slovensko muzejsko društvo in Muzej slovenske policije

vabita na

MUZEOFORUM

v ponedeljek, 1. decembra 2014 ob 10. uri

v

Muzej slovenske policije
Rocenska ulica 56, Ljubljana

Tema

**Etika v muzejih,
ravnanje z ostanki živih organizmov**

Sodelovali bodo:

Dr. David Fleming, National Museums Liverpool

Darinka Kolar Osvald, Muzej slovenske policije

Uroš Vidmar, Policijska akademija, Center za raziskovanje in socialne veščine

Alenka Pirman, umetnica

Martin Horvat, Muzej in galerije mesta Ljubljana

Tajda Blazinšek, Rok Košir, Urška Nemec in Mateja Slovec (mentor **dr. Jože Hudales**), Filozofska fakulteta, Odd. za etnologijo in kulturno antropologijo

Dr. Alenka Bartulovič, Filozofska fakulteta, Odd. za etnologijo in kulturno antropologijo

Dr. Dan Podjed, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje

Dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Ljubljana

Nejka Batič, ICOM Slovenija

Muzeoforum vodi **Elizabeta Petruša Štrukelj**

Predavanje Dr. Davida Fleminga bo v angleškem jeziku.

VLJUDNO VABLJENI!

PROGRAM

10.00 – 11.00: **Dr. David Fleming**, Etični kodeks v muzejih

11.00 – 11.20: **Darinka Kolar Osvald**, Ekspoziti iz policijskega muzeja – etične dileme

11.20 – 11.40: **Uroš Vidmar**, Meje človekovega dostojanstva

11.40 – 12.00: ogled Muzeja slovenske policije

12.00 – 12.30: odmor

12.30 – 12.50: **Alenka Pirman**, Primer. Umetnost in kriminaliteta. Etična vprašanja ob metodološki razstavi in njeni rekonstrukciji v Muzeju slovenske policije

12.50 – 13.10: **Martin Horvat**, Od grobišča do depoja

13.10 – 13.30: **Tajda Blazinšek, Rok Košir, Urška Nemec in Mateja Slovenc** (mentor **Dr. Jože Hudales**) Huda dediščina Hude jame

13.30 – 13.50: **Dr. Alenka Bartulovič** in **Dr. Dan Podjed**, Dvojna dilema pri razstavljanju posmrtnih ostankov

14.10 – 14.30: **Dr. Staša Tome**, Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo

14.30 – 14.45: **Nejka Batič**, Etični kodeks za naravoslovne muzeje

14.45 – 15.00: pogovor – odprti forum

David Fleming OBE MA PhD AMA became director of National Museums Liverpool (NML) in 2001. Since then, NML audiences have risen from 700,000 to more than 3.2 million per year. He has been responsible for the creation of two innovative and influential museums, the Museum of Liverpool and the International Slavery Museum. David is Vice President of the UK Museums Association and Chairman of the MA's Ethics Committee, Convener of the Social Justice Alliance of Museums (SJAM), Chairman of ICOM's Finance and Resources Committee, Treasurer and Vice Chair of the European Museum Forum (EMF) and President of the Federation of International Human Rights Museums (FIHRM). David has lectured worldwide on museum management and leadership, city history museums, social inclusion, human rights and politics, and museum ethics.

Povzetek predavanja

National Museums Liverpool (NML) is one of the world's great museum organizations. It holds in trust and safeguard some of the world's most important museum collections, which are universal in their range. NML is core funded by central government, and it is the only national museum service in England based wholly outside London, so it has a unique fourfold role. It is the main museum service for Liverpool and Merseyside; the North West's largest cultural organization; and NML operates at both national and international levels. Having played a pivotal role in the cultural, educational and economic life of Liverpool and the North West for more than 150 years, NML's success can be measured in terms of how well we combine this local and regional role with our national and international responsibilities. Our diverse venues attracted nearly 3 million visitors in 2013. NML's mission is to be the world's leading example of an inclusive museum service.

NML currently comprises eight museums: International Slavery Museum (ISM), Lady Lever Art Gallery (LLAG), Merseyside Maritime Museum (MMM), Museum of Liverpool (MoL), Sudley House (SH), Border Force National Museum, Walker Art Gallery (WAG), and World Museum (WM)

www.liverpoolmuseums.org.uk

Darinka Kolar Osvald je umetnostna zgodovinarica, policijska inšpektorica specialistka, kustodinja in vodja Muzeja slovenske policije. Od leta 1999 je zaposlena na Ministrstvu za notranje zadeve – Policiji, kjer je po končanem univerzitetnem študiju na ljubljanski Filozofski fakulteti začela službeno pot, ki je povezovala njeno strokovno področje s policijskim delom. Ob službovanju je kot kriminalistična inšpektorica za področje kriminalitete povezane s kulturno in naravno dediščino in kasneje policijska inšpektorica specialistka delala in spoznala razsežnosti policijskega dela v različnih organizacijskih enotah Policije na regionalni, nacionalni ter mednarodni ravni. Hkrati je bila članica delovnih skupin, povezanih s kulturno in naravno dediščino in vodila Medresorsko delovno skupino za varovanje kulturne dediščine (VARDED), ki je združevala različne pristojne državne organe v Sloveniji. Leta 2011 je prevzela delo v policijskem muzeju. Sodelovala je na

številnih seminarjih, posvetih in usposabljanjih v Sloveniji in tujini in pripravila vrsto strokovnih prispevkov ter publikacij. V zadnjih letih se ukvarja tudi z raziskovanjem področja etike in človekovih pravic.

Povzetek predavanja

Ekspoziti iz policijskega muzeja – etične dileme

Ekspoziti posmrtnih ostankov, ki so v hrambi Muzeja slovenske policije, bodo izhodiščna tema prispevka, v katerem bo avtorica predstavila lastno izkušnjo soočanja s specifičnim muzejskim gradivom od trenutka, ko je nastopila delo v policijskem muzeju. Dejstva in dileme so jo vodile v raziskovanje različnih področij: od prava, sodne medicine, etike, človekovih pravic, umetnosti, muzeologije, v proučevanje sorodnih zbirk v drugih muzejih in ne nazadnje k pobudi, da se o tem razpravlja v širšem muzejskem oziroma strokovnem kontekstu.

Uroš Vidmar je univerzitetni diplomirani politolog, zaposlen v Centru za raziskovanje in socialne veščine v Policijski akademiji, kjer pokriva področje etike, integritete in človekovih pravic. Ob tem je učitelj na Višji policijski šoli. Napisal je več strokovnih člankov, leta 2013 pa je izšla njegova znanstvena monografija: Integriteta.

Povzetek predavanja

Meje človekovega dostojanstva

Osrednja tema prispevka bo človek in sicer bomo skozi različne dimenzije skušali dognati njegovo veličino in vrednost kot tako – njegovo temeljno dostojanstvo. Ne bomo pa se spraševali le kaj je človek, zakaj ima temeljno človeško dostojanstvo, kdaj se to dostojanstvo začne in kdaj konča in podobno, ampak se bomo ravno tako poglobili sami vase kot fizično osebo in strokovnjaka (torej avtoriteto z veliko družbeno odgovornostjo) z močnim vplivom na širšo skupnost in z osnovno dolžnostjo spoštovanja slehernika.

Martin Horvat je zaposlen v Muzeju in galerijah mesta Ljubljane kot arheolog, kustos za srednji vek, vodi pa tudi dokumentacijsko službo muzeja. Poleg razvijanja podatkovnih zbirk za avtomatizacijo muzejskih procesov in aplikacij za digitalno muzealizacijo gradiva, že vrsto let sodeluje pri različnih arheoloških projektih. Leta 1987 je prevzel zahtevne arheološke raziskave na Ljubljanskem gradu, s posebnimi izzivi pa se je soočil med izkopavanji pri prenovi matične stavbe Mestnega muzeja Ljubljana (Turjaška palača), saj so bili rezultati teh raziskav vključeni v stalno razstavo muzeja. Med večjimi projekti, ki jih je vodil v zadnjih letih, mora poleg zavarovalnih

izkopavanj na Vodnikovem trgu (Ljubljanska tržnica) in Njegoševi ulici (cerkev sv. Petra), omeniti predvsem obsežne predhodne arheološke raziskave na Kongresnem trgu.

Povzetek predavanja

Od grobišča do depoja

Posledica vsakega posega oziroma raziskave arheološkega najdišča z arheološko metodo je tudi premična dediščina. Nedvomno je izkopavanje privilegiran element celotnega arheološkega raziskovanja, za muzeje pa ta metoda pomeni tudi glavni in za starejša obdobja praviloma edini način pridobivanja muzejskega gradiva. Za veliko večino muzejskih predmetov, ki so bili pridobljeni s to metodo velja, da ja prenos arheološkega konteksta v muzeološki kontekst ključnega pomena za njihovo interpretacijo.

Posebno pozornost pri raziskavah oziroma prevzemih arhivov najdišč vsekakor zaslužijo najdišča, kjer je predmet raziskovanja grobišče. Že med izkopavanji, kasneje pa tudi pri muzealizaciji pridobljenega gradiva, se arheologi srečujemo z vrsto etičnih vprašanj in dilem. Občutljivost na to temo se močno poveča predvsem v primerih, ko gre za dobro ohranjene človeške posmrtno ostanke in seveda pri otroških grobovih.

Ko gradivo pride v muzej, se etičnim dilemam pridružijo tudi strokovni in ne nazadnje povsem tehnični problemi. Kako torej muzealizirati in kje hraniti to gradivo? V Mestnem muzeju Ljubljana (Muzej in galerije mesta Ljubljana) velja dogovor, da posmrtno ostanke muzealiziramo do faze muzejske akcesije, hranimo pa jih na začasni lokaciji. To gradivo torej ne inventariziramo, med muzejskimi predmeti ti ostanki dobijo status vzorcev. Večinoma skeletne ostanke že pred pridobitvijo pregleda antropolog, na posmrtnih ostankih iz Auerspergove grobnice pa je bila opravljena tudi molekularnogenetska identifikacija grobov.

Iz arheoloških raziskav na Vodnikovem trgu, Njegoševi ulici in Kongresnem trgu je muzej pridobil velike količine človeških posmrtnih ostankov (samo iz skupinske grobnice odkrite pri arheoloških raziskavah na Vodnikovem trgu je identificiranih preko 230 bolj ali manj ohranjenih skeletov), zato se seveda postavlja vprašanje, kje oziroma kako zagotoviti za to vrsto gradiva primerne prostore za trajno hrambo.

Tajda Blazinšek, Rok Košir, Urška Nemec in Mateja Slovenc (raziskovalna skupina, mentor **dr. Jože Hudales**)

Študente podiplomskega študija etnologije in kulturne antropologije je povezal večletni projekt popisa rudarsko – etnološke kulturne dediščine na območju Rečice. V mesecu maju so bili (trije) v okviru študijskih obveznosti na terenskem delu v Laškem in njegovi okolici, zdaj pa z delom, upoštevajoč glavne etnografske ugotovitve in ob premisleku o morebitni ustanovitvi rudarskega muzeja, nadaljujejo.

Povzetek predavanja

Huda dediščina Hude jame

Rudnik zloveščega imena Huda jama je postal znan po vsej Sloveniji (in širše), ko so v njegovem delu, imenovanem Barbara rov, leta 2009 odkrili množično grobišče iz leta 1945. Kraj pri Laškem je s tem postal sinonim za vse hudo dogajanje na slovenskih tleh po drugi svetovni vojni. Povojno dogajanje je v zadnjih letih skoraj v celoti zasenčilo dvestoletno rudarsko dediščino širšega območja. Študenti Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani so v začetku letošnjega maja v okolici Laškega opravili sondažno raziskavo o odnosu domačinov do rudarske dediščine. Skozi pogovore z večinoma upokojenimi rudarskimi delavci in njihovimi sorodniki so se vključili tudi v rehabilitacijo omenjene dediščine. Namen sodelovanja Laščanov in Oddelka je ustanovitev skupnostnega muzeja. Si predstavljate, kaj bi sporočal?

Alenka Bartulović je doktorica znanosti in docentka za področje socialne in kulturne antropologije. Zaposlena je kot raziskovalka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti, kjer izvaja tudi predavanja iz Etnologije Balkana. Je avtorica znanstvene monografije z naslovom "Nismo vaši!: antinacionalizem v povojnem Sarajevu (Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013), ki je bila na ARRS izbrana za najpomembnejši znanstveni dosežek na polju antropologije za leto 2013. Objavila je tudi vrsto znanstvenih člankov v domačih in mednarodnih revijah in zbornikih, predstavila pa je tudi več prispevkov na mednarodnih konferencah. Njena področja raziskovanja so: (anti)nacionalizem, identifikacijski procesi, pomnjenje in pozabljanje, konstrukcije Drugega, antropologija meja in konfliktov, uporniške diskurzivne prakse, popularna kultura (glasba in manjšine), antropologija spola ter agrarna antropologija.

Dan Podjed je znanstveni sodelavec Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je habilitiran kot docent za področje kulturne in socialne antropologije, na tej instituciji pa je raziskoval in poučeval od leta 2005. Vodi interdisciplinarni aplikativni projekt z naslovom »DriveGreen: Razvoj aplikacije za spodbujanje eko-vožnje pri prehodu v nizkoogljeno družbo« (2014-2017), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS. Od leta 2012 je koordinator Mreže za aplikativno antropologijo pri Evropski zvezi socialnih antropologov (EASA). Je tudi pobudnik mednarodnega simpozija »Why the world needs anthropologists«, ki je namenjen ozaveščanju javnosti o uporabnosti antropologije. Raziskovalno se največ posveča razmerju med ljudmi in tehnologijami, voznim navadam, spletnim družbenim omrežjem in varovanju narave.

Povzetek predavanja

Dvojna dilema pri razstavljanju posmrtnih ostankov

V prispevku bosta avtorja spregovorila o razstavljanju človeških teles v muzejih in opozorila na etične dileme, ki so povezane z desubjektivizacijo posmrtnih ostankov. Pri tem se bosta osredotočila na dva primera takšnih ostankov v slovenskih muzejih. Prva muzealija je jermen iz človeške kože, ki je razstavljen v Pokrajinskem muzeju Celje in ki si je v stalni postavitvi muzejske zbirke prislužil eminentno pozicijo. Druga je »čanca«, skrčena in preparirana glava pripadnika južnoameriškega staroselskega ljudstva Hivaro (Jivaro) oziroma Švar (Shuar), ki je na ogled v Slovenskem etnografskem muzeju. Avtorja ugotavljata, da se ob razstavljanju takšnih eksponatov muzej znajde pred dvojno dilemo. Po eni strani mora kot institucija zagovarjati muzejsko etiko, ta pa se še ni povsem jasno opredelila za umik tovrstnih eksponatov, a se k takšni odločitvi pogosto nagiba. Po drugi strani pa mora muzej seveda upoštevati tudi želje in potrebe obiskovalcev po spektaklu – tega pa v veliki meri zagotavlja prav razstavljeno človeško telo oziroma njegovi deli.

Staša Tome, doktorica bioloških znanosti in muzejska svetnica je zaposlena v Prirodoslovnem muzeju Slovenije na Oddelku za stike z javnostjo. Svojo strokovno pot je začela na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija ZRC SAZU, kjer se je ukvarjala z raziskovanjem sistematike, ekologije in razširjenosti plazilcev. V zadnjem času se ukvarja predvsem s komuniciranjem in interpretacijo kulturne dediščine, predvsem z vodenjem in oblikovanjem razstavnih projektov, oblikovanjem in izvajanjem javnih programov za vse skupine obiskovalcev, pripravo učnih pripomočkov ter leposlovnih, izobraževalnih ter poljudno-znanstvenih publikacij. Deloma skrbi za stike z javnostjo, ureja spletno strani muzeja in koordinira prostovoljsko delo v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. S problematiko etično nespornega zbiranja, hranjenja in predstavljanja naravoslovnega gradiva se je Tometova srečevala ob svojem raziskovalnem delu, mnogih razstavnih projektih, ter izvedbi številnih delavnic in drugih javnih programov.

Povzetek predavanja

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo

O muzejski poslovni etiki v Sloveniji pogosteje govorimo šele nekaj let. Prevod Icomovega kodeksa muzejske etike v slovenščino smo dobili leta 1993 (revidirana izdaja 2004 in dopolnjena izdaja 2012), popolnoma svež pa je ICOMOV Kodeks etike za prirodoslovne muzeje. Vendar se z etičnimi vprašanji srečujemo že ves čas. V Prirodoslovnem muzeju Slovenije se tako ob zbiranju naravoslovnega gradiva spopadajo z vprašanji problematike ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, zbiranju in odkupu geološkega gradiva, ubijanjem živali in ustreznem hranjenju ter dostopnosti gradiva. Prav tako pa se mnogo etičnih vprašanj odpira tudi ob predstavljanju naravoslovnega gradiva javnosti. Leta 2002 so tako na primer pripravili razstavo *Kače – zakaj se jih bojimo?!?*, za

katero je avtorica prejela tudi Valvasorjevo priznanje. Na razstavi so bili predstavljeni živi primerki vseh vrst kač, ki živijo v Sloveniji. Spremljevalni program je vključeval tudi odpravljanje predsodkov pred kačami. Glavno vlogo ob tem je odigral kačon Čone, ameriški rdeči gož, ki ga je muzeju odstopil Živalski vrt Ljubljana. S svojo oskrbnico Stašo si je delil kabinet nadaljnjih dvanajst let in sodeloval na mnogih javnih prireditvah. Je bilo njegovo življenje v ujetništvu trpljenje? Je bilo zaman? Lahko muzeji razstavljajo tudi žive primerke živali? V predavanju bo avtorica na primeru kačona Čoneta predstavila s kakšnimi dvomi in očitki se spopadajo ob učinkoviti interpretaciji naravoslovnih vsebin in osvetlila rešitve, skladne s kodeksom splošne človeške in profesionalne muzejske etike.

Alenka Pirman (1964, Ljubljana) je l. 2013 vpisala doktorski študij heritologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Od 1989 deluje kot likovna umetnica. V 90. letih se je njeno umetniško delo navezovalo na namišljene institucije (SK8 Muzej, RIGUSRS - Raziskovalni inštitut za geometriško statistiko RS, Inštitut za domače raziskave). Izvedla je nekaj metodoloških razstavnih projektov, mdr. je delala z zbirko nemških izposojenk (*Arcticae horulae*, 1991-98); z deponirano zbirko Muzeja organov za notranje zadeve (*Primer. Umetnost in kriminaliteta*, 2005, z Biserko Debeljak). Je soustanoviteljica Društva za domače raziskave, ki se posveča razmerju med dediščino in vsakdanjim življenjem.

Povzetek predavanja

Primer. Umetnost in kriminaliteta. Etična vprašanja ob metodološki razstavi in njeni rekonstrukciji v Muzeju slovenske policije

Razstavo *Primer. Umetnost in kriminaliteta* sem pripravila leta 2005 skupaj z Biserko Debeljak, tedanjo kustosinjo Muzeja organov za notranje zadeve, in Igorjem Zabelom, kustosom v Moderni galeriji. Postavili smo jo v Mali galeriji, naletela pa je na buren odziv občinstva in naklonjen sprejem pri likovni kritiki.

Metodološka razstava je izhajala iz razmisleka o statusu dokumenta pri konstrukciji umetniškega dela oz. kaznivega dejanja. Za izhodišče smo vzeli dokumente konkretnega primera, ki ga je izbrala kustosinja. Na rokovanje z materialom in na samo postavitvev je močno vplivalo dejstvo, da je bil v tistem času muzej že štiri leta deponiran (danes sicer spet deluje, vendar v okrnjeni obliki). Obenem sem želela iznajti tak način postavitve, ki bi se izognil manipulaciji z gradivom za doseganje likovnega ali spektakularnega učinka, hkrati pa bi prikriil identiteto žrtev in storilca. Skoraj nemogočo nalogo sem rešila na radikalen način, reakcija občinstva pa je potrdila evokativno moč avtentičnega dokumenta.

Sočasno z Muzeoforumom poteka v Muzeju slovenske policije rekonstrukcija te geste, ki sovпада tudi z mojo pregledno razstavo v Mednarodnem grafičnem likovnem centru, zato bomo diskusijo lahko nadaljevali kar in situ.

Jerneja Batič je diplomirana umetnostna zgodovinarica in etnologinja. Večino svoje profesionalne poti je posvetila varovanju kulturne dediščine. Na Republiškem Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije je vzpostavila področje promocije kulturne dediščine in obsežnejšo založniško dejavnost. Ob tem je prvih deset let tudi vodila Dneve evropske kulturne dediščine v Sloveniji. Na Ministrstvu za kulturo je vodila področje premične kulturne dediščine in delovanje slovenskih muzejev. Kot inšpektorica za kulturno dediščino se je posvečala tako implementaciji Konvencije o nedovoljenem trgovanju s kulturnim bogastvom kot Konvenciji o varovanju podvodne kulturne dediščine. Istočasno je sodelovala tudi pri pripravi nove zakonodaje na področju varstva kulturne dediščine v Sloveniji. V Mestni občini Ljubljana je vodila Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost. V zadnjem času se posveča posameznim projektom kot so vzpostavitev Kinodvora, revitalizacija nekdanje Tovarne Rog in Cukrarne, obnova stavbe Švicarija v rezidenčni center za umetnike, obnova Plečnikove hiše, obnova in vzpostavitev Arheološkega parka Emona. Zadnjih deset let je aktivna članica izvršnega odbora slovenskega ICOMa.

Povzetek predavanja

Etični kodeks za naravoslovne muzeje

V program Icom Slovenije smo za leto 2014 zapisali, da bomo pripravili prevod in strokovno uskladitev Etičnega kodeksa za naravoslovne muzeje, ki je bil soglasno sprejet na 23. generalni skupščini ICOMa v Rio de Janeiru (Brazilija) 16. avgusta 2013.

Kodeks etike naravoslovnih muzejev je bil oblikovan med decembrom 2006 in oktobrom 2011, da bi dopolnil ICOMov kodeks muzejske etike. Bolj poglobljeno kot splošni ICOMov kodeks, ki vključuje temeljne standarde za različne vrste muzejev in specializiranih zbirk, obravnava posebna vprašanja, povezana z vedami o življenju in Zemlji. Pripravila ga je delovna skupina Mednarodnega muzejskega sveta za etiko, Mednarodni odbor naravoslovnih muzejev in zbirk ICOM NATHIST.

Ker gre za vedno aktualne teme predvsem glede muzejske predstavitve človeških in živalskih ostankov in njihovega hranjenja, bo informacijo o glavnih poudarkih novega kodeks in poteku dela podala Jerneja Batič, kot članica IO ICOM SI.